

De bestuurlijke indeling van West-Vlaanderen onder het Nederlands Bewind

Wanneer, na de val van het Franse keizerrijk, onze gewesten gevoegd werden bij het Koninkrijk der Nederlanden, bleef, in West-Vlaanderen, het bestuur gehandhaafd zoals het was ingericht door de Franse grondwet van het jaar VIII (December 1799). Alleen de hoofdambtenaren kregen andere titels. De préfet werd nu Intendant, de sous-préfet Sous-Intendant. Onze provincie bleef ingedeeld in vier bestuurlijke arrondissementen, en de steden en gemeenten behielden hun Maire, hun adjoints en hun Conseil municipal.

Wanneer de Provinciale Staten voor het eerst bijeenkwamen in Juli 1816 stelden ze, op aanvraag van de Koning, een ontwerp van reglement op voor het bestuur van het platte land. Zij wilden terugkeren tot de toestand van vóór 1795, waar niet ieder parochie een eigen plaatselijk bestuur had. Waarschijnlijk namen zij als voorbeeld de vroegere magistraat van het Brugse Vrije, die te Brugge zetelde en die van daaruit al de parochiën bestuurde uit de polderstreek, tussen de IJzer en de Nederlandse grens. Op ieder parochie was de magistraat van het Brugse Vrije vertegenwoordigd door een hoofdman. De nieuwe provinciale raadsleden wilden de gemeenteraden afschaffen in de landelijke gemeenten, en deze in geheel de provincie vervangen door twaalf colleges van burgemeester en schepenen, één voor ieder district. Art. 1 van het „Projet de Reglement pour l'Administration des Communes rurales de la Province

de Flandre Occidentale" verdeelde de provincie in twaalf districten. Deze waren 1° het district *Brugge* met 37 landelijke gemeenten en 36.068 inwoners; 2° het district *Kortrijk* met 19 landelijke gemeenten en 46.547 inwoners; 3° het district *Ieper* met 24 landelijke gemeenten en 43.799 inwoners; 4° het district *Veurne* met 35 landelijke gemeenten en 22.695 inwoners; 5° het district *Oostende* met 31 landelijke gemeenten en 27.014 inwoners; 6° het district *Torhout* met 11 landelijke gemeenten en 27.594 inwoners; 7° het district *Tielt* met 7 landelijke gemeenten en 31.251 inwoners; 8° het district *Wakken* met 12 landelijke gemeenten en 27.970 inwoners; 9° het district *Avelgem* met 17 landelijke gemeenten en 30.435 inwoners; 10° het district *Menen* met 11 landelijke gemeenten en 28.584 inwoners; 11° het district *Roeselare* met 10 landelijke gemeenten en 31.946 inwoners; en 12° het district *Poperinge* met 20 landelijke gemeenten en 26.496 inwoners.

Art. 2 van het „Projet" luidde als volgt: „Il y a pour chaque district une administration qui prend le titre de Collège. Il tiendra résidence dans le chef-lieu. Il est composé d'un Bourguemaître président, de quatre échevins et d'un greffier". Deze ambtenaren zouden voor de eerste maal aangesteld worden door de Koning, en later verkozen door de „Électeurs du District" (art. 3). In ieder gemeente zou het Collège vertegenwoordigd worden door een Hoofdman en enkele Regierders, twee in de gemeenten van min dan 5000 inwoners en vier in de grotere gemeenten (art. 13). Sommige gemeenten zouden mogen samengevoegd worden (art. 16)¹.

Het duurde echter tot in 1818 vooraleer het „Reglement van bestuur voor het platte land van de provincie

¹ *Rijksarchief te Brugge*. Conseil provincial. Sessions de 1816 à 1823. Reg. nr. 1. — Zitting van Maandag 17 Juli 1816.

West-Vlaanderen" door Koninklijk Besluit van 3 Januari 1818 werd uitgevaardigd ².

Dit reglement verdeelde de provincie in twaalf districten, maar art. 2 en 3 bepaalden dat in elke gemeente een plaatselijk bestuur zou bestaan samengesteld uit een burgemeester, twee tot vier schepenen, en een gemeenteraad. Op advies van de gemeenteraden en van de Provinciale Staten konden „twee of meer dorpen", door Kon. Besluit verenigd worden ³.

Volgens art. 44 benoemde de Koning in ieder district een commissaris belast met het toezicht over het bestuur in de landelijke gemeenten van zijn district.

Ingevolge art. 2 van het Reglement zonden de Gedeputeerde Staten van West-Vlaanderen op 27 Januari 1818 een rondschrjven naar al de „maires", om te vragen welke gemeenten met een of meer andere gemeenten wilden samengevoegd worden, ten einde de bestuurlijke uitgaven te verminderen. De gemeenteraden moesten bij hoogdringendheid bijeengeroepen worden en hun antwoord tegen 1 Februari inzenden bij de sous-intendants. De antwoorden van de meeste gemeenten zijn bewaard gebleven ⁴.

De overgrote meerderheid van de gemeenten vroeg om onafhankelijk te blijven. In het pak vinden wij slechts twee gemeenten die zelf hun aanhechting vragen bij een naburige gemeente, namelijk Proven, dat vroeg om bij Krombeke gevoegd te worden, en Woesten, die een „alderarmste" gemeente was met 937 inwoners en 129 arme gezinnen, die vroeg om gevoegd te worden bij de rijke gemeente Elverdinge, die 1233 inwoners telde met slechts 144 armen. Bredene vroeg dat het

² *Recueil des Actes d'administration générale de la Province de Flandre Occidentale*. Deel V. Brugge, 1818, bl. 98-105.

³ *Ibidem*, bl. 27.

⁴ *Rijksarchief te Brugge*. Modern Archief. 3e reeks pakken, nr. 1171.

gehucht Slijkens met zijn zaagmolens, bij Oostende zou gevoegd worden en dat het overige van de gemeente onafhankelijk zou blijven.

Andere gemeenten vroegen de aanhechting van een of meer nabijgelegene gemeenten, zonder het advies van deze gemeenten te vragen.

Bellegem vroeg de aanhechting van Dottenijs, Helkijn, Kooigem, Rollegem, Sint-Denijs en Spiere;

Dentergem deze van Markegem.

Desselgem deze van Beveren en van Sint-Eloois-Vijve.

Haringe deze van Krombeke, Proven en Stavele.

Langemark deze van Bikschote en van Sint-Jan.

Oostrozebeke vroeg de aanhechting van Ooigem en van Wielsbeke.

Reningelst deze van Dikkebus.

Rumbeke deze van Kachtem en van Oekene. Voor deze laatste gemeente werd opgemerkt dat zij volledig binnen het grondgebied van Rumbeke lag.

Sint-Pieters-op-den-Dijk vroeg de aanhechting van Meetkerke en Zuienkerke.

Vlamertinge deze van Brielen, Dikkebus, Elverdinge, Reningelst en Voormezele.

Wakken vroeg Markegem, Oeselgem en Sint-Baafs-Vijve.

Waregem vroeg de aanhechting van Desselgem en van Sint-Eloois-Vijve.

Wijtschate, dat 3000 inwoners telde, stelde voor de gemeenten Kimmel, Mesen, Voormezele en Wulvergem op te nemen.

Alleen Harelbeke hield rekenschap met het advies van de betrokken gemeenten. Het wilde Bavikhove, Beveren en Keurne aanhechten, indien deze gemeenten het begeerden.

De samenvoeging van verscheidene gemeenten werd besproken in de zitting van de Provinciale Staten van

West-Vlaanderen in Juli 1818⁵, waar de voorzitter van de tweede sectie, B. Van Severen, de samensmelting voorstelde van enkele gemeenten, volgens de lijst opgemaakt door het provinciaal Bestuur. Hij voegde eraan toe „que la commune d'Ettelghem sera encore réunie ensemble avec la commune de Zandvoorde à celle d'Oudenbourg”.

Het voorstel dat door de Provinciale Staten aan de Koning werd overgemaakt heb ik niet kunnen terug vinden. Slechts één enkele gemeente van West-Vlaanderen werd bij een andere opgenomen, zoals blijkt uit het Kon. Besluit nr. 2213, gegeven te Laken op 7 September 1819 : „Op een adres van den Maire ende voornaamste Leden van den Gemeente raad van S'Heerwillems Cappelle, district Veurne, Provincie West-Vlaanderen, daer by om geallegueerde redenen verzoekende dat de Gemeente S'Heerwillems Cappelle met die van Veurne moge worden vereenigd... Hebben goed gevonden en verstaan het verzoek ten rekweste gedaan, intewilligen, en mitsdien de Gemeente van S'Heerwillems Cappelle met de Gemeente Veurne te vereenigen, zoo als geschied by deze”⁶.

In zitting van 10 Juli 1818 drukten de Provinciale Staten de wens uit dat het aantal districtscommissarissen zou verminderd worden. In de wensen aan de Koning voorgelegd bij het sluiten van de zitting, kwamen de Provinciale Staten terug op hun voorstel van 17 Juli 1816, waarbij de Provincie zou ingedeeld worden in twaalf districten. „Ce projet a été conçu sur les principes de leur antique constitution; c'est-à-dire que chaque district devait se composer d'une régence administrative à l'instar de celle des villes, de telle manière que toutes

⁵ Conseil provincial, 1816-1823, reg. nr. 1. — Zitting van 9 Juli 1818.

⁶ *Rijksarchief te Brugge*. Modern Archief. 3° reeks pakken, nr. 1302.

les communes rurales dépendantes de chaque district devaient être administrées par cette régence, n'ayant chacune en particulier qu'un chef-homme, *hoofdman*, et deux à quatre Régisseurs selon la population... Dès que chaque commune rurale doit avoir sa régence, cette grande division devient onéreuse au trésor et préjudiciable aux Administrés... qu'on éviterait en rétablissant cette organisation en quatre districts, tels qu'ils étaient en arrondissemens de sous-Intendances, il y a peu de jours''.

De Provinciale Staten stelden dus voor opnieuw de oude bestuurlijke indeling van de Provincie door te voeren, zoals deze bestond sedert de Franse grondwet van het jaar VIII (December 1799), namelijk vier bestuurlijke arrondissementen : Brugge, Ieper, Kortrijk en Veurne, die dezelfde gemeenten zouden bevatten als de nu nog bestaande rechterlijke arrondissementen, die dagtekenen uit het jaar 1796.

De Koning gaf later gevolg aan de wensen van de Provinciale Staten strekkende tot het verminderen van het aantal districtscommissarissen. Door Kon. Besluit nr. 146 van 7 Maart 1823 werd de provincie West-Vlaanderen ingedeeld in acht districten, die tot op onze dagen onveranderd zijn blijven voortbestaan, namelijk de acht bestuurlijke Arrondissementen van West-Vlaanderen ⁸.

JOS. DE SMET.

⁷ Conseil provincial, 1816-1823, reg. nr. 1. — Zitting van 10 Juli 1818 en „Vœux de la présente année 1800 dix-huit”.

⁸ *Verzameling der akten van algemeen bestuur der provincie West-Vlaanderen*. XIVe deel. Brugge, 1823, bl. 257-266; en *Biekorf*, XXXVIe deel, 1930, bl. 22-27.